

Annabel Jonk

Desalnietbemind

ROMAN

Uitgeverij Brandt
Amsterdam 2018

Voor Victor

Copyright © 2018 Annabel Jonk
Omslagontwerp: Moker Ontwerp
Omslagbeeld: Chantal Ariëns
Typografie: Zeno
NUR 301
ISBN 978 94 92037 79 4

'Your secret is your prisoner. If you let it go, you become its.'

H.C. Andersen

*'Heaven has no rage, like love to hatred turned / Nor hell a
fury, like a woman scorned'*

The Mourning Bride - William Congreve

Proloog

Ik drukte mijn gezicht in zijn kussen, omklemde het met twee armen, draaide me om en staarde enige tijd naar het plafond. Het moest geverfd worden. Vlak bij de te vaak dichtgesmeten deur was kalk afgebladderd. Tien jaren vrijen en strijden hadden sporen nagelaten. Tot voor een jaar vooral meer van het laatste.

In dit bed ontwaakten we elke ochtend met een verbaasde blik naar elkaar. We koesterden het misverstand waarmee elke relatie begon. Alles wat we de ander hadden toegedicht, in opperste staat van vervoering en lust, leek gaandeweg te vervagen. De aanbeden verschillen veranderden in tergende irritaties. En het werd erger nadat we verhuisden naar hier, ons huis. In dit bed had verdriet zich vermomd als boosheid en boosheid had zich voorgedaan als verdriet. Hier hadden we geprobeerd elkaar te koloniseren. Als dat gelukt leek, was het van korte duur en werd de autonomie met stemverheffing heroverd. Dit bed was bunker en slagveld.

Als in een tango was er weggedraaid en omgedraaid. Ruggen als bolwerken vol boze gedachten. Wanneer ik zweeg werd hij woedend. Zijn woede liet me zwijgen. Het was een jarenlange strijd om een podiumplaats. Zie mij, zie mij, o godverdomme zie mij staan!

Lange tijd vreeën we nauwelijks. Hoe graag we ook wilden, het lichaam was vijandelijk gebied. Daar lagen mijnen, je keek wel uit. Maar we hielden stand, waren wederzijds overtuigd van de trouw aan elkaar en van ons eigen

gelijk. We leerden stuntelend dat een wanhopige behoefte aan nabijheid niet werd vervuld door koppigheid. Naarmate de tijd verstreek luwde de storm. We waren wijzer geworden, of misschien wel moegestreden.

I

Het beeld in de spiegel beviel me niet. Een vrouw met rode ogen en een zwarte kanten blouse waarvan de kraag niet gehoorzaamde. Vandaag zou ik Victor begraven. Hoe ik dat ging doen wist ik niet.

Als veertienjarig meisje had ik gezien hoe de moeder van mijn vriendin Sophia een uur na de begrafenis van haar man de trouwring van haar vinger wrikte. De vingers die hem de laatste weken hadden getroost en gestreeld. Vooral het trekken en draaien is me bijgebleven. De ring die ze even in haar hand hield en vervolgens achteloos in een schaalje op de vensterbank wierp. Het had iets bevrijdends. Maar ik was niet bevrijd, ik was mijn lief kwijt, ik was verloren en de pijn joeg door mijn lijf.

Ik draaide weg van de spiegel en op gevoel duwde ik de zilveren stekertjes door de gaten in mijn oren. Buiten wachtte een zwarte limousine met geblindeerde ramen. Geen voorbijganger zou mijn verdriet zien.

Doodmoe was ik. De zwarte nacht voor de begrafenis was een gapend gat. Het bed was leeg. De onbeslapen rechterkant voelde koud aan wanneer ik zacht met mijn hand over de lakens streek. Ik had het bed niet meer verschoond. Op het dekbed waren zwarte vegen zichtbaar. Pijn en herinnering hielden me wakker. Nog een aantal uren restten voordat hij onder zand zou worden bedolven.

Met tweeënveertig voelde ik me oud. De gedachte om nog minstens eenzelfde aantal jaren zonder Victor

te moeten voortploeteren was ondraaglijk. Ik stond op en zocht de pillen die rust zouden moeten brengen maar toen ik ze gevonden had smet ik ze van me af, waarbij ik met mijn arm de wekker van het nachtkastje stootte.

Hoe laat was het? De tijd tussen zijn dood en deze dag kende een andere schaal. Ik was nog meer stomverbaasd dan ontroostbaar verdrietig en herhaalde fluisterend zijn naam als een mantra. Een vraagteken voegde zich achter zijn naam.

Het was broeierig warm op het kerkhof. Over enkele minuten zouden woorden van troost en medeleven klinken. Niemand zou zeggen: 'Het komt goed, hij keert zo weer terug.'

Weduwe. Wat een bakelieten woord.

Populieren wierpen strepen schaduw over het pad naar de kuil. Met iets te strak opgestoken haar stond ik bij het vers gegraven gat, onder een brandende zon in al mijn zwart.

Het was de tweede keer dat ik een gekist lichaam, dat me had gestreeld, genomen, toegeschreeuwd en gebeten, zou zien zakken in warme droge grond. Doodgaan in de zomer hoort niet.

Te midden van gestalten die ik door mijn tranen niet kon onderscheiden wierp ik twee grote rode rozen op de kist. Ze vielen kruislings op elkaar.

Twaalf jaar geleden stapte hij voor het eerst over de drempel van mijn flat. In zijn hand een bos rozen waarvan er een paar waren gebroken. Ik had hem nerveus opgewacht bij de lift en drukte uit gewoonte op de knop waardoor ik de cabine vlak voor zijn neus liet opstijgen. Zwaaiend met de bos bedwong hij twaalf trappen. Zijn pak was nat van het water dat uit de rozen droop.

Een week eerder had ik hem op een congres ontmoet.

Het toeval, later voorzienigheid genoemd, bracht ons samen aan een statafel met elastische broodjes en koude koffie. Perfecte ingrediënten voor een startritueel. Ik stond versteld van hem en hij van mij.

Voor wat aandacht van een kalende Groningse dominee had ik de maanden ervoor, in ruil, diens drankgebruik en wat schommelende seks op een zeilboot voor lief genomen. Maar de varende dominee verbleekte bij deze man.

Zijn gespeelde onbereikbaarheid voedde mijn verlangen en de angst dat hij me alsnog zou afwijzen wakkerde het vuur verder aan. Verliefdheid is een truc van de natuur om twee mensen elkaar te laten bespringen en het voortbestaan van de soort veilig te stellen. Het leek op een hernieuwde ontmoeting tussen twee oud-geliefden. We spraken later de barokke teksten uit die universeel zijn voor mensen in dit stadium: 'Alsof het was voorbeschikt', 'het voelt zo vertrouwd', 'ik wist het meteen'.

Aan het einde van de dag gaf ik hem mijn kaartje en vroeg of hij me nog eens wilde komen opzoeken. Een week later stond hij daar. In de jaren daarna heb ik hem nooit volledig kunnen doorgronden. Dat stak me en het fascineerde me. 'Openboekmannen' gaven wellicht meer rust en veiligheid, maar ik vond ze als een realistisch schilderij. Er valt niets meer te ontdekken en de hoop vervliegt.

Ik vond hem spannend, maar wilde hem ook openvullen. Streven naar ultieme openheid aan het einde van ons leven. Desnoods in de vorm van een wederzijdse biecht die leidde tot totale absolutie voordat we kort na elkaar zouden sterven. We zouden eindigen in hetzelfde graf. Maar nog voordat hij me volledig had toegelaten waren al die dromen bloedeloos ten onder gegaan.

Ik staarde naar het vurenhouten omhulsel en kon me niet voorstellen dat hij zich daarin had laten opsluiten. Hij zou

gek worden bij die gedachte. Dan moest hij wel dood zijn.

De grote groep genodigden begaf zich na de rituelen naar de uitgang. De familie van Victor wachtte verderop. Ik bleef staan bij de kuil. Sophia stak een arm door de mijne. Ik liet haar toe in mijn kleine wereld van verdriet. Zij mocht daar komen, al sinds de tijd dat we als bijen met hockeysticks over het grasveld zwermden. Omdat ze er steeds voor me was als ik voor de zoveelste keer, met blauwe plekken het veld met licht gebogen meisjes moest verlaten, huilend en strompelend. Sophia, donkerbruin opgestoken haar, rode lippenstift, groengeruite panty's, te korte rok en een te laag uitgesneden trui. Ze hield haar hoofd zacht tegen mijn hoofd en zei niets, ze was welsprekend stil en dat was mijn enige behoefte op dat moment. Ik bleef staren naar de kist en schudde mijn hoofd.

'Ik kan hem toch niet hier achterlaten, alleen,' fluisterde ik.

Haar vingers met lange nagels bewogen liefdevol door mijn haar.

Ik heb altijd gedacht dat de dood zich aankondigde. Op zijn minst kort voor hij kwam. Maar hij sloop binnen, in onze slaap. Sleefte mijn man weg en nam ons beiden te grazen, mij misschien wel het pijnlijkst. De langzaam scherper wordende beelden bij het ontwaken raakte ik sinds die ochtend niet meer kwijt. Twee halfvolle glazen. Twee halfllege flessen. Wit voor mij, rood voor hem. Zwarte vlekken op het bedlinnen, een stift zonder dop. Het beeld draait als een vertraagde opname om en zoomt in op zijn dode ogen.

Mijn rug werd een klavier, toets voor toets. De eerste aanraking van de stift had een lichte schok gegeven. Het voelde koud. Na de eerste kleine terts werd de punt warmer. Traag en zorgvuldig beschreef hij me. Met een oude

bandcentimeter was het gebied bemeten. Net boven de knie van mijn linkerbeen begon de eerste stamtoon, waarna er tweeënvijftig volgden. De octaven liepen via mijn billen naar mijn schouderblad. De zwarte toetsen met de afgeleide tonen tekende hij in twee- en drietallen met een dikkere stift. Ik sloot mijn ogen en genoot.

Terwijl hij me bespeelde neuriede hij en schreef noten in zijn schrift. Ik werd licht in mijn hoofd van de subtiele streling van mijn huid. Op zijn nachtkastje stonden twee flessen wijn. Rood met een kurk, wit met een schroefkop. Hij stapte van het bed en ik hoorde de lichte klik van zijn camera wat me even een ongemakkelijk gevoel gaf.

Ik lag op mijn buik. Zijn vingers dansten naar de lagere octaven. Een stevige aanslag. Trillende snaren. Hij liet me smelten tot gutsend nat. Het was te lang geleden. Met kracht draaide hij me om. Een kort moment dacht ik aan de inkt die zou afgeven op het witte, met kant afgezette bedlinnen. Zijn handen omklemden mijn billen en hij gleed in me.

De volgende ochtend draaide ik me gelukkig naar hem toe. Heel even dacht ik dat hij naar me lag te kijken, maar het afgrijselijke besef van de leegheid van de blik en het blauwe gezicht kreeg klank in een hartverscheurende schreeuw.

De dokter, een jonge vrouw die pas een praktijk was begonnen was in de wijk, onderzocht hem kort en stelde vast dat het hart gewoon gestopt was. Dat scheen te kunnen, vooral in de vroege ochtend, ook bij kerngezonde mensen, meestal mannen.

'Had hij zich bovenmatig ingespannen de dag ervoor?'

'Nee, niets bijzonders.'

Ik wilde geen verband leggen met de onstuimige vrijpartij. Het zou leiden tot gegniffel achter mijn rug, zelfs bij

de huisarts. Zoals ik dat zelf wellicht zou hebben gedaan.

Het kerkhof leek verlaten toen we als laatsten tussen de ligusterhagen in de richting van de gietijzeren poort liepen. Achter me lag het gat. Het zand landde met dof-fie trommelslagen op de kist en begeleidde mijn vertrek. Mijn ogen schrijnden. Merels floten. Aan Sophia's arm keek ik nog even om omdat de doffe ploffen waren gestopt. Twee mannen leunden op hun schop en een vrouw schikte liefdevol een bos witte rozen naast het gat. Nu draaide ook Sophia haar hoofd om.

'Weet jij wie dat is?'

'Nee, jij?'

Ik wilde terug naar de kuil, maar Sophia weerhield me met een lichte druk van haar vingers op mijn schouder. Wat ik haar later zou verwijten.

Victors moeder, een statige, grijze vrouw, wilde dat hij begraven werd in zijn Brabantse geboortestad. Haar wil was krachtig. Na de begrafenis was iedereen welkom in het huis van zijn ouders, een hoge witte villa met lui-ken uit het begin van de vorige eeuw. Die ongelimiteerde uitnodiging bleek een vergissing, de catering kon het niet aan. Begravenissen maken hongerig. Zelfs mij. Ik nam twee broodjes van een schaal die me werd aangereikt door Victors broer Gert. De kromgegroeide man van eind der-tig woonde nog steeds bij zijn ouders. Het was een kind met een lichte hersenbeschadiging, dat na de geboorte door zijn moeder heilig werd verklaard.

Broederliefde kon ik niet bespeuren bij Victor. Het lag wellicht in het verschiet, maar hij was daar nog niet aan toe gekomen, zei hij weleens. Dat lag niet alleen aan zijn broer, die hij een tussen-wal-en-schip-kind noemde. Victor kon de onvoorwaardelijke liefde die zijn moeder schonk aan haar beschadigde zoon en de wijze waarop die zich dat vervolgens liet welgevallen niet verdragen. Tijdens de zwangerschap had ze medicijnen geslikt die ze niet had mogen slikken. Haar dokter had ze voorge-schreven en dus had zij ze gedachteloos ingenomen. Een andere dokter had de pillen kort na de bevalling, stevig krassend met de scherpe punt van een schaar, weggewerkt uit het dossier met de woorden: 'Die had u nooit mogen slikken.' De schuld was opgelegd en moest worden gedra-gen. Victor had zijn moeder op zesjarige leeftijd verloren

aan Gert. Vooral wanneer ze er was voelde hij haar afwezigheid.

Gert hilde onophoudelijk, Victor was zijn held. Toen ik Victor net kende kon ik het niet verdragen dat deze charmante man zijn broer zo afstandelijk behandelde.

Kamers van oude mensen veranderen niet meer. Het worden voorportalen van de dood, een showroom van de erfenis waar de strijd over zal worden uitgevochten.

In deze kamer zat ik vaak. Ik heb veel gezien en niet zo veel gezegd. Gert keek naar me en klopte op het kussen naast hem op de bank. Ik sloeg een arm om hem heen. Hij snikte en zei niets. Zijn schouder voelde hard aan, als een steenblok.

Het eerste bezoek aan dit huis leek kortgeleden. Het was een nazomerse dag. Victor stuurde de stug verende Volvo Amazone met grote vaardigheid tussen de twee palen die als poortwachters de oprit van de villa bewaakten. De auto had roestplekken en een gat in het achterspatbord. Zijn moeder ontving me met een vriendelijke lach. Zijn vader las een boek over Kennedy.

Bij iedere nieuwe ontmoeting waren er twee mogelijkheden: je werd genegeerd of je werd gewantrouwd. In het laatste geval had je nog een kans op heroverweging.

Victor zag elk woord van zijn vader als uitdaging tot een duel en werd puisterige puber in deze woonkamer. Een zestienjarige *pain in the ass*, met een mening, scherp, zonder nuance en vooral afwijkend. We zaten nog geen kwartier op de grote zwartlederen bank of een debat over bloot op televisie ging van start. En garde.

‘Wat is er mis met vrijende mensen?’

Zijn vader snoof.

‘Dat hoeft ik niet te zien!’

‘Er zit toch een uitknop op dat ding.’

Zijn vader zweeg, liep naar de thermostaat en zette de

verwarming lager. Victors moeder spoedde zich naar de keuken en kwam terug met koffie en koek. Later hoorde ik dat ze dat al minstens vijftienvintig jaar deed op zulke momenten. Ze had een bloedhekel aan dit ‘gejeremieer’, zoals ze het placht te noemen.

‘Accordeer toch eens een beetje, jullie!’

In het Brabants houden zich Franse woorden schuil, als oude soldaten die nooit zijn teruggekeerd.

Victor lag op het kerkhof en in de kamer om mij heen waren geroezemoes en gezichten die ik niet kende. Woorden van medeleven, steeds dezelfde woorden en formuleringen, maar geuit op verschillende toonhoogten. De condolerende bezoekers trokken als een stoet zonder gezichten aan me voorbij. Terwijl ik knikte en bedankte keek ik spiedend de kamer in en hoopte de rozenvrouw te ontwaren. Even dacht ik haar te zien, verontschuldigde me en liet een aantal handenschudders staan. Wadend door de mensenpoel probeerde ik te versnellen. Ik zag haar niet.

Ik hoorde Victors moeder lachen. Ze praatte met een man van Victors leeftijd die ze goed leek te kennen. Hij lachte ook, deze goedgeklede, sportief ogende kale man. Ik kon het lachen niet verdragen.

‘Hebben jullie eigenlijk al glasvezel?’ vroeg Gert, die plotseling naast me stond.

Ik schudde mijn hoofd, aanschouwde de afterparty en zocht Sophia met mijn ogen. Terwijl Gert de voordelen van glasvezel opsomde keek ik naar mijn vriendin. Ze genoot van de aandacht van een oudere man die vanaf een afstand werd bespied door zijn vrouw. Onbekende mensen die verdriet hadden getoond en geveinsd op het kerkhof leken opgelucht dat het ritueel voorbij was. Victors vader trok de gewichten van de staande klok op. Ik bevrijdde me van Gert en liep naar de tuin. Zijn moeder nam direct mijn plaats in.

De tuin was diep en wild begroeid. Ik liep onder een beukenhaag door naar een hoek waar een oude schommel stond. Met de touwen in mijn hand hing ik, zacht wiegend, achterover tegen een van de twee verweerde planken zittingen en sloot mijn ogen. Daar verscheen het beeld van de vrouw die gehurkt de witte rozen schikte naast zijn graf terwijl de twee mannen voorover hangend op de schop naar haar keken. In mijn verwrongen herinnering draaiden de doodgravers langzaam het hoofd in mijn richting en lachten spottend.

‘Waarom is hij eigenlijk gestorven?’

Ik opende verschrikt mijn ogen. Op de andere schommel zat de kale man die ik met Victors moeder had zien lachen. Hij stelde zich niet voor.

‘Hartstilstand.’ Ik sprak het zonder haperen uit.

‘Zomaar? Zonder aanleiding?’

Ik knikte. Hij moest merken dat ik geen behoefte had aan gezelschap.

‘Is dat verder niet onderzocht door een patholoog? Geen obductie?’

Ik schudde mijn hoofd, wenste hem weg maar hij bleef zitten terwijl hij zacht schommelend voor zich uit keek.

‘Ik kwam hier vaak. Vroeger. We speelden hier riddertje.’

‘O.’

Hij gleed van de schommel. Bij de beukenhaag draaide hij zich nog even om.

‘Sterkte, met alles.’

Bij het betreden van het huis liep ik met grote passen naar het condoleanceregister dat naast Victors foto open op een dressoir lag. Het had ook op een tafel bij de begraafplaats gelegen, dus wellicht had ze het getekend. Ik begon te bladeren, speurend naar een naam die ik niet kende. Net toen ik de pagina's van het boek wilde terug-

slaan naar de laatste getekende bladzijde, zag ik dat in een zwart kader muzieknoten waren getekend. Ik keek om me heen, scheurde de pagina er met een ruk uit en schoof die onopvallend in mijn tas.

Ik wilde hier niet blijven slapen en Sophia bood aan om me naar huis te brengen, maar ik wilde alleen zijn. Victors moeder leende me haar auto en ik reed tegen het vallen van de avond naar het kerkhof nadat ik de beheerder had gebeld met de vraag om de kleine poort bij een zijingang voor mij open te maken. Met lichte tegenzin had hij dat gedaan.

De maan wierp een koud licht waarin de silhouetten op knipkunst leken. Bij zijn graf ging ik met mijn vingers door het rulle zand. Weer die snijdende pijn. Rouw bleek massa te hebben, het verzwaarde mijn benen en mijn armen. Mijn twee rode rozen waren begraven met de kist, naast het graf lagen háár rozen. Ik telde er zeven en zocht tevergeefs naar een kaartje. De maan verdween achter een wolk. De beheerder leek te zijn verdwenen.

Ik besloot naar huis te gaan. Met een lichte beweging van mijn vingers zwaaide ik naar het verse graf.

‘Dag liefje, dag.’

Op weg naar de uitgang keek ik om. De witte rozen leken op te lichten. Ik stond even stil en liep terug naar het graf, bukte, raapte de rozen een voor een op en nam ze mee. Bij de uitgang van het kerkhof gooide ik ze in een container.